

Opdragelse til syndserkendelse

Af Ib H. Andersen¹

Denne artikel, der blev trykt i *Catholica* nr. 1, 18. årgang, 1961, var ligesom Heinrich Roos' artikel *Bodfærdighed, bodssakramentet og bodsøvelser*² blevet holdt som foredrag ved et præstemøde i efteråret 1959 og senere – i denne forkortede form – som fasteprediken i Sankt Ansgars kirke i København i foråret 1960. I *Catholica* var følgende anført som en fælles indledning til de to artikler:

Midt i en tid, hvor der fra nogle sider lyder, advarende røster imod, at mennesket overvejer sine handlinger ud fra etiske eller religiøse synspunkter, viser der sig både blandt kristne og ikke-kristne en øget forståelse for den betydning, det har at lytte til samvittighedens røst.

Denne samvittighedens røst dadler eller godkender de menneskelige handlinger. For katolske kristne er denne naturlige vurdering yderligere suppleret af en overnaturlig vejledning. Gud har åbenbaret sig - har gennem sin søn Jesus Kristus tilkendegivet for mennesker sin guddommelige hensigt og vilje med mennesket og samtidig givet det sine nådemidler: sakramenterne som kilder at øse af for at nå frem til dette mål. Blandt disse nådemidler er bodens sakramente, som ikke blot hjælper mennesket til at se sig selv og sit liv i forhold til Gud - se hvorved det skiller sig fra Gud (d.v.s. synder imod Gud), men tillige befrier mennesket for dets syndebyrde.

For lidt siden bad vi den første af messens fællesbønner, Kyrie. Hvad der går forud, trinbøn og indgangsvers, er optakt til messen; først nu begynder den egentlige handling, og den begynder med et råb om barmhjertighed: »Kyrie eleison. Herre, forbarm dig.« Hvem er vi, at vi tør komme ind i dit hus og ikke blot træde frem for dig med ydmyge begæringer, men komme her for at lovprise dig, bringe dig et fuldkomment offer og modtage pant på evig salighed? Hvem er vi? hvad er det for en verden, vi kommer fra? og hvad slæber vi ikke med os herind, helt frem til dit alter? Vor første bøn kan kun være et råb ud af dybet: Herre, forbarm dig!

Det er den syndserkendelse, Kirken ønsker at opdrage os til, synet af vor egen elendighed, som den afsløres i lys af Guds hellighed. Den kristne syndserkendelse begynder som Gudserkendelse. »Gå bort fra mig, Herre, thi jeg er en syndig mand.« Det var Peters første reaktion på den underfulde fiskefangst. Stillet over for den guddomsagt, som dér gav sig til kende, så han sin egen uværdighed og skyld i et nyt og smertende lys. Det er også derfor, helgener har en syndsbevidsthed så stærk, at vi andre undertiden kan synes, at det virker helt urimeligt. Det er deres erkendelse af Gud, som er så dyb, at selv den sidste rest af synd ses som en krænkelse af hans hellighed. Synd, det er alt dét, som ikke kan bestå for Gud, enhver nok så lille ting, som er i modstrid med hans hellige vilje; Gud kan bære over med det for en tid, men til slut må det enten overvindes eller forkastes for bestandig.

Ja, men hvis vi nu ikke kan gøre for det, er det så også synd? Ja, det er det; på en anden måde naturligvis, end hvis vi er fuldt ansvarlige, men om noget er synd eller ej afhænger ikke af vor onde eller gode vilje; det ligger i sagen selv, om den er i modstrid med Guds vilje eller ej. Det er en af de tros-

¹ Ib Hemming Andersen, katolsk præst og pavelig prælat, f. 1917 i Ordrup, d. 1999 i København.

² Heinrich Roos: *Bodfærdighed, bodssakramentet og bodsøvelser*, catholica.dk #1007-01.11.2004

sandheder, som mange i nutiden, også mange katolikker, har svært ved at fatte. Hvis synderen ikke kan gøres ansvarlig, har det så overhovedet mening at kalde ham en synder? og hvem er til syvende og sidst ansvarlig for sine handlinger? er der ikke altid en forklaring på, at netop dét menneske handlede på netop den måde? Sådanne og lignende spørgsmål melder sig næsten af sig selv, de ligger i luften. Heroverfor må Kirken hævde, som den altid har gjort det, at enhver overtrædelse af Guds vilje er synd, selv når der ikke er den ringeste skyld hos det menneske, som begår den. Men der er forskel på synder; og overser man denne side af sagen, ender man i andre vildfarelser.

Der er én art af synd, som virkeliggør begrebet i fuldeste omfang; det er, hvad teologerne kalder dødssynd, en handling, som er i den grad i modstrid med kristenlivets væsen, at den afskærer selve den overnaturlige livsforbindelse med Gud. Hans frelsesvilje omfatter alle, og når et menneske én gang ved dåben eller i kraft af et ønske, som kan træde i stedet for dåb, er blevet født påny til at være Guds barn, så er der kun ét eneste, som kan dræbe dette nye liv, og det er, at mennesket selv klart og utvetydigt vender Gud ryggen. Det eneste, som kan gøre Guds frelsesvilje magtesløs, er vort eget åbne nej til hans kærlighed. Ikke den syndige handling som sådan kan skille os fra Gud, for han elskede os, medens vi endnu var syndere, og han er i al evighed som den fader i lignelsen, der længtes efter sin søn, som havde forladt hjemmet (Luk 15,11-32. *Red.*). Det, som skiller fra Gud, er, om vi lader hånt om ham for at være os selv, om vi gør netop det, den fortabte søn gjorde: går hjemmefra. En dødssynd i egentlig, teologisk forstand er det håndgribelige udtryk for, at det menneske, som begår den, nu i sin personligheds inderste kerne, der, hvor han er mest sig selv, vender sig bort fra Gud; eller den er tegn på, at han allerede forlængst i sin grundholdning er bortvendt fra ham.

Men bliver det så ikke umuligt i praksis at fastslå, hvornår der er tale om en dødssynd? Jo, det gør det. Kun Gud kan se så dybt i menneskehjertet, at han kan fælde dom i den sag. Vi kan aldrig nogen sinde med sikkerhed sige om et andet menneske, at han har gjort sig skyldig til døden; ja, vi kan end ikke sige det om os selv. Hvornår er vor vilje udelt? hvornår er vor indsigt helt klar? hvornår er det os, der handler, og hvornår er det blot noget i os? En virkelig sikkerhed kan ingen nå til i de spørgsmål. Men Kirken kan i kraft af det embede, som Den gode Hyrde har indstiftet til værn for sine får, sige os, hvor skillelinjen går imellem på den ene side dét, vi må være bange for kan være dødssynd, og på den anden side dét, som er af en sådan art, at et menneske normalt slet ikke kan engagere sig så dybt deri, at det berører hans grundholdning over for Gud. Det er det, der ligger bag religionsundervisningens skelnen imellem dødssynd og tilgivelig synd, som man sagde tidligere; eller imellem svær synd og mindre synder, som det hedder i den nye katekismus. I virkeligheden er der tale om to forskellige arter af synd, så forskellige som døden er forskellig fra en helbredelig sygdom, men vort blik trænger ikke ned til de dybder; og derfor må vi have en praktisk rettesnor for, hvornår vi hurtigst muligt skal søge tilgivelse dér, hvor selv dødssynd tilgives, i bodens sakramente, og hvornår vi tør tro, at vel begik vi en synd, men den var af dem, som Frelseren lærte os at bede om tilgivelse for med Fadervorbønnen »forlad os vor skyld«.

Det første mål for Kirkens opdragelse af os til syndserkendelse er nået, når vi tager dens belæring om dødssynd alvorligt og dog ikke dømmer hverken os selv eller andre; men det er kun et første mål. Det næste er at få lært os at se også de mindre synder som virkelig synd. Skillelinjen mellem dødssynder og mindre synder er en undergrænse, en afspærring ud imod afgrunden; bryder vi igennem den, er der fare for, at vi i vort hjertes inderste allerede har sagt nej til Gud; men kristenlivet består dog ikke i det blot negative, at man lader være med at sige nej; det skulle være et helhjertet ja til Gud, en altgennemsyrende kærlighed til Gud som svar på hans kærlighed til os. Ethvert forbehold i kærligheden til Gud er synd, og enhver kommen til kort kan pludselig vise sig at dække over et forbehold.

Det er let nok sagt – og også indset, i almindelighed; men i det daglige og ganske konkret, hvor vanskeligt er det da ikke at fastholde! Nogle gør sig nu også selv unødige vanskeligheder, fordi de

kun vil kalde dét syndserkendelse, som ytrer sig ved en stærk følelse af skyld. Her som på alle andre områder kan følelsen undertiden være en hjælp: når den tjener ligesom sangbund for noget, som i sig selv er smukt og godt, og så må vi være taknemmelige for den; men hvor ofte er følelsen ikke træg eller vildtvoksende, og vil man bruge den som målestok, er man som en blind, der lader sig lede af en blind. Syndserkendelse er ikke en følelse, men en indsigt, som man står med over for Gud og over for sig selv. Sådan burde du have handlet, og sådan handlede du; sådan burde du være, og sådan er du. Og lad så Gud om at dømme, hvor meget eller lidt der tjener til vor undskyldning. »Vær fuldkommen, som jeres himmelske Fader er fuldkommen«, det er målestokken.

Der ville være noget usundt i det, om vi almindelige mennesker følte en heftig anger i anledning af de daglige overtrædelser; men der ville være noget usandt i det, om vi nægtede at se den afstand, de åbenbarer, imellem det, vi er, og det, vi burde være. Det er denne bestandige kommen til kort over for Guds kærligheds krav, som vi skal erkende til enhver tid og bekende, så ofte vi træder frem for Gud for at modtage af hans velgerninger, mest af alt, når vi kommer for at modtage bodens sakramente, delagtiggørelsen i Kristi sejr over synden, som sletter enhver skyld og indeslutter vor bodfærdighed i Kristi soning. Det er ikke enkeltsynder, vi skal tilstå, når det drejer sig om de daglige overtrædelser, men de ting, som i den forløbne tid siden sidst klarest har afsløret os, som vi er, målt med Guds alen. Og naturligvis kan vi ikke love, at det samme ikke vil gentage sig; men vi kan fortsætte vor stræben, fortsætte den med længsel efter den dag, da vi kan give Guds kærlighed et fuldtoneende svar.

»Herre, forbarm dig« bad vi ved messens begyndelse; vi erkendte vor synd, men det holdt os ikke fra at træde frem for Guds alter med glæde. Om lidt, før vi går frem til alterbordet, beder vi »Guds lam, du som borttager verdens synd, forbarm dig over os«; igen en bekendelse af vor uværdighed, men vi tør dog modtage den hellige kommunion, pant på den tilkommende herlighed, samfund med ham, som er al helligheds kilde. Den kristne syndserkendelse er ikke fortvivlelsens selvspejling; den holder os ikke borte fra Gud, den fører os nærmere til ham, nærmere til Gud, som elskede os, medens vi var syndere.